D·N
28/10 1953

Amerikanska lojalitets-aktioner inför vetenskapen

Delstater och kommuner

Efter första världskriget, liksom under flera tidigare kriser, genomfördes i USA, huvudsakligen i delstaterna, en rad lagstiftningsåtgärder mot subversiv eller statsfientlig propaganda och verksamhet. Motiven för denna väg av långtgående aktioner var huvudsakligen två: kommunismens segrar i Ryssland och den ökade kommunistiska agitationen i anslutning härtill samt, mera direkt, den ofta med sabotage och våldsdåd arbetande anarkosyndikalistiska organisationen IWW (Industrial Workers of the World). I flertalet delstater antogs nästan samtidigt lagar som förbjöd propaganda av den art som bedrevs av IWW, man påbjöd avläggandet av särskilda lojalitetseder och förenstadfäste speciella undersökningar; i 32 stater beslöts, för att ta ett exempel som visar det extrema i åtgärderna, förbud mot offentligt uppvisande av röda fanor.

Motsvarande lagar och åtgärder efter det andra världskriget, särskilt efter den kommunistiska erövringen av Tjeckoslovakien, är utomordentligt skiftande och till dels ytterligt drastiska. I omkring femton stater är personer som kan antas stå i beroende av en främmande stat (alltså kommunister) berövade rösträtten. I ett antal stater och städer har beslutats lojalitetslagar som syftar att avlägsna subversiva personer från statliga — stundom också vissa privata — tjänster; subversiv är i princip sådan verksamhet som avser att med illegala medel förändra styrelseskicket, men ofta kan medlemskap i misstänkta föreningar eller rent av nära förbindelse med misstänkta personer vara tillräckligt bevis för att vederbörande är subversiv. Vidare har särskilda undersökningskommissioner tillsatts för att utröna om kommunister eller subversiva är verksamma inom förvaltningen och alldeles särskilt inom den lägre och högre undervisningen. Lojalitetseder har avkrävts skilda grupper, såsom universitetslärare. Straffbestämmelserna har skärpts och brottskategorierna har vidgats. I Michigan, för att nämna ett extremt fall, kan ett subversivt uttalande leda till livstids fängelse, och en särskild poliskår sysslar med letandet efter subversiva.

Här blott några exempel, som ingående behandlats i professorerna Chamberlains och Geilhorns våldsdokumenterade arbeten ("Loyalty and Legislative Action" och "The States and Subversion"). I Illinois tillsattes år 1949 en kommission för "att undersöka all verksamhet bedriven av personer, föreningar, grupper . . . som misstänkes syfta till omstörtning av Förenta staternas eller staten Illinois styrelse". Kommissionen sysslade särskilt med Chicago-universitetet; en rad professorer blev i detalj utfrågade, men inga kommunister påträffades. Belysande utdrag ur de offentliga förhören publiceras i Geilhorns bok: inom undersökningskommissionen reagerade man bland annat emot att en kräftforskare som misstänktes för kommunism stod kvar i universitetskatalogen som "professor emeritus", och universitetskansler Hutchins — jämte professor Urey energisk motståndare till "häxjakten" — hade mycken möda att förklara att beteckningen professor emeritus inte kunde undanröjas, lika litet som en expresident i USA kunde upphöra att vara expresident. — I staten New York har enligt Feinberglagen av år 1949 lärarkåren systematiskt genomgåtts, och ett antal avskedanden har skett på grunder som även enligt lagens vaga bestämmelse mot subversiv verksamhet ter sig högst tvivelaktiga. — I staten Maryland har en lojalitetskommission med ytterst vid fullmakt värit verksam under årtal praktiskt taget utan resultat. — I Birmingham, Alabama, och Macon, Georgia, har påbjudits att alla kommunister måste lämna staden inom 48 timmar; efter denna tid är de hemfallna till straff. — Aktionerna vid Californias och Washingtons statsuniversitet har tidigare skildrats i denna tidning.

Exemplen skulle kunna mångfaldigas. Av särskilt intresse är emellertid de kritiska anmärkningar som de refererade amerikanska forskarna riktar mot de använda metoderna — bortsett från principfrågan om det rättfärdiga eller tjänliga i själva målsättningen. Det direkta resultatet av aktionerna är mycket begränsat, påpekar man; sannolikt vinnes inte heller vad som kaystas, kommunisterna generar sig inte för att avlägga lojalitetseder eller ge falska upplysningar. Rädsla, oro och servilitet uppkommas inom vida kretsar, inte minst bland de intellektuella, vilkas sociala roll främst är att utöva en öppen kritik och att tänka utan ängslingar mot maken. Ingen skillnad göres mellan den subversiva åsiktsdningen och möjligheten eller viljan att som tjänsteman eller lärare propagera denna åsiktsdning. Då kommissioner tillsätts för att undersöka subversiv verksamhet är deras ambition: att finna dylikt tendenser; häxjakten blir en självklar följd av denna politik, som i sin strävan att vinna sysselsättning och nytt byte hemsöker den ena staten efter den andra; före detta kommunister intar en stor plats inom detta gäng av fanatiker och lymlar.

En bred opinion har sannolikt med sympati eller tolerant likgiltighet betraktat denna verksamhet, ett sympatin varierar stor framgår av att krav på ingripanden och undersökningar ofta framsätt som en tillgång i valpropagandan. Bland de påtryckningsgrupper som egget och undersökt trafiken finner man allmänt välsinnade organisationer: religiösa samfund, veteranföreningar, handelskamrar, lunchklubbar. Pressen och partierna har ofta vikit för tryoket eller rent av tagit initiativet. Det bör dock understrykas att den kanske mest effektiva kritiken kommit från stora och självständiga tidningar, såsom Times och Herald-Tribune i New York.

De vetenskapliga arbeten som här berörts behandlar inte den sista fasen av den stora lojalitets- eller utrensningsepoken. McCarthy och hans hetsjakt är alltså inte tecknade i dessa böcker. Det kan diskuteras vad denna fas på sikt skall betecknas som. Många tecken tyder på att McCarthy genom sin gemenhet och sina övertrafiter framkallat en opposition som skall lyckas slå tillbaka dessa angrepp mot de bästa traditionerna i amerikanskt samhällsliv.

Tito, Västern och Sovjet

Stämningen i Jugoslavien synes åter vara lugnare; det är slut med de larmande gatuscenerna och skandalösa uppträdena i Belgrad. Även sedan excessernas upphörd ansåg sig Neue Zürcher Zeitungs korrespondent på platsen kunna konstatera att det "mellan Jugoslavien och västmakterna uppstått en förtroendekris om vars allvar och djup man i utlandet knappast kan göra sig en föreställning". Uttalandet föreföll överdrivet redan när det gjordes, senare rapporter, bl. a. i samma udning, ger också en mindre alarmerande bild av läget.

Intet tvivel tycks råda om att de jugoslaviska myndigheterna genom sina hetsade paroller medvetet bidrog till de "nationella manifestationerna" för ett par veckor sedan; samtidigt lär man på högsta ort ha blivit synnerligen överraskad över det övervädigande genvar som de nationalistiska parollerna fann hos de breda lagren. Det framhälles också att serber och kroater — mellan vilka annars råder starka nationella motsättningar — lika intensivt deltar i "folkvreden" över Trieste. Tito har på ett sätt som saknar motstycke efter kriget lyckats få "hela folket" bakom sig. Så mycket angelägnare måste det synas för diktatorn att genom en s. k. fast hållning i Triestefrågan söka bevara den nationella enhet som är ett av hans viktigaste mål. Det behöver inte sägas att Triestepolitikens galvaniserande inverkan på jugoslavisk opinion måste göra problemet Trieste ännu mera svårhanterligt från internationell synpunkt.

Den förändring i Jugoslaviens inställning till västmakterna som officiellt signalerats är främst av känslomässigt slag; för ett par dagar sedan förklarade vice ministerpresidenten Djilas att "vänskapen med Storbritannien och USA håller på att försvinna till följd av deras Triestepolitik". Några mera konkreta hotelser har det knappast varit fråga om. Man och man emellan lär det däremot i Belgrad talas om möjligheten av att Jugoslavien slår in på en mera neutralitetsbetonad politik. I detta sammanhang hänvisas också till de förbättrade förbindelserna mellan Moskva och Belgrad efter Stalins död; i vissa kretsar gör man gällande att den rysk-jugoslaviska konflikten i stor utsträckning bottnade i en personlig motsättning mellan Stalin och Tito. Även om det alltjämt förekommer gränsintermezzon mellan Jugoslavien och de ryska satellitstaterna, har dock läget avsevärt förbättrats; det diplomatiska umgänget med folkdemokratiernas representanter i Belgrad uppges numera vara friktionsfritt.

Av ett visst intresse är i detta sammanhang en artikel om förbindelserna mellan Ryssland och Turkiet efter det andra världskriget, som nyligen varit införd i Jugoslavtens officiösa, engelskspråkiga tidskrift International Affairs. Även om författaren uteslutande uppehåller sig vid de bägge nämnda staterna, ligger det nära till hands att dra vissa paralleller — och att anta att så varit fallet också i Belgrad. I artikeln — där de ryska och turkiska synpunkterna återges utan att skribenten själv tar ståndpunkt — heter det bl. a. att den ryska politiken efter Stalins död kan väntas göra förbindelserna mellan de båda länderna "mycket mera fredliga, om också inte mera förtroliga". Det talas om en ny atmosfär, som "kan uppmuntra bägge parterna till vissa närmanden, åtminstone när det gäller några mindre betydande frågor". Karaktäristiskt är sista meningen, där det heter att om man fortsätter på den inslagna vägen kan Ryssland verkligen sägas ha "uträttat något för en bättre förståelse och en normalisering av förbindelserna mellan de bägge länderna". Denna gentemot Moskva välvilliga artikel skrevs före den aktuella Triestekrisen; det kan tilläggas att Djilas i sitt tal för några dagar sedan rörde sig med ungefär samma vändningar när det gällde möjligheten att få till stånd bättre förbindelser mellan Sovjetunionen och Jugoslavien. Den ryska inblandningen i Triestekonflikten — med skarpa anklagelser mot västmakterna — har likväl mötts av en kylig Jugoslavisk reaktion.

Vad som först och sist gjort Triestekonflikten så tillspetsad är ju Titos militära hot mot det med USA allierade Italien, ett hot som blivit möjligt bl. a. därigenom att Jugoslavien frikostigt försetts med amerikanska vapen. Hittills tyder heller ingenting på något avbrott i de intima militära kontakterna mellan Jugoslavien och västmakterna. Samma dag som massorna i Belgrad rasade mot det anglo-amerikanska beslutet om Triestes avlade en amerikansk amiral ett hövlighetsbesök i Split, och den amerikanska officersdelegationen i Belgrad uppges för närvarande bli behandlad med en "påfallande hjärtlighet". Det förefaller uteslutet att marskalk Tito skulle vilja ta risken, att låta den hjärtligheten övergå i kyla. Men han är heller inte så beroende av den som för något halvår sedan. Därmed är några av de faktorer angivna som kommer att ligga till grund för den jugoslaviska politiken vid den femmaktskonferens om Trieste som väntas bli utlyst vilken dag som helst.

Sofia församlings kyrkofullmäktige beslöt vid sitt sammanträde på tisdagen att höja utdebiteringen till skollokaan för 1954 med fem öre till åtta öre. Utdebiteringen till kyrkokassan blir oförändrat tolv öre.

PRESSGRANNAR

De höga skatterna har skapat ett svårt dilemma mellan rättvise- och effektivitetssynpunkter. Ett vittförgrenat kontrollväsen och stränga straff har inte fått bukt med livligt florerande överträdelser. Upsala Nya Tidning (fp) konstaterar att taxeringsnämnderna hyser en systematisk förkärlek för att fingranska lönlagarnas tömligen klara papper och försöka kapa bort något uppskruvat avdragsyrkande:

Småpresumdet om några tior mer eller mindre irriterar, men någonstans måste gränsen hållas — taxeringsmyndigheterna får bära sin impopularitet. Taxeringsfolkets psykiska obehag är emellertid det mindre, inte endast vid jämförelse med lönlagarnas. Viktigare är att det blir för liten tid till ordentlig genomgång av de stora inkomsttagarnas deklarationer — förslag, reflexiickare och en del fria yrkesmän.

En statlig utredning sysslar sedan några år med att hitta på något bättre. För dagen har finansminister Skölld tagit upp ämnet, och han anslitar i stort sett bekanta tankegångar: genom att ersätta de verkliga men varierande avdragen för lönlagare med grövre och generella skulle man kunna komma ifrån det egentliga taxeringsarbetet för det stora flertalet av dessa. Den elterade tidningen instämmer:

Taxeringsmyndigheternas kraftet skulle i stället kunna koncentreras på granskningen av andra skattskyldiga . . . Ökad användning av schablonavdrag är ett första steg; rätten till avdrag för kostnader för inkomstens förvärvande skulle kunna ersättas av ett bottenavdrag, avdraget för folkpensionsavgift skulle bli omotiverat om i stället folkpensionen gjordes helt skattefri, småinkomster av kapital skulle kunna göras skattefria upp till en viss gräns och även avdragen för betalda kommunalskatter skulle kunna göras efter med schematiska regler.

Kommer man väl så långt bör det inte längre vara omöjligt, tarskt finansministern inte direkt tycks ha detta i hågen, att slopa deklarationsvånget för flertalet lönlagare. Skyldigheten att deklarera skulle endast bestå för rörelseidkare, vissa begränsade grupper av lönlagare och folk med någorlunda betydande inkomst av kapital. Övriga skulle i stället få en rättighet att deklarera.

Därmed skulle trasslet med kvarskatt respektive återbäring bli onödigt för de allra flesta. Tidningen hänvisar till dagens uppgifter från Uppsala stad: nära 40.000 poster att räkna fram, bokföra och betala ut eller driva in för att nå en rättvisa som ändå inte är övertygande.

"Det borde egentligen vara straffbelagt att föreslå en skattesänkning utan att framlägga ett praktiskt genomförbart förslag var pengarna skall tas", sade finansministern häromdagen. Eskilstuna-Kuriren (fp) rekommenderar tillämpning i Stockholm:

Skulle man tillämpa hr Skölds recept och en misstöld opposition i huvudstaden, så är det uppenbart att åtminstone hr Mehr (s) för länge sedan skulle ha varit förvunnen till urbota straff, så grivet och hänsynslöst som han framlagt

ÖB prutar 57 milj. på militärutgifter

Det förslag till besparingar i militärutgifterna som ÖB utlovade i samband med de i september inlämnade medelsäskandena för budgetåret 1954—1955 har nu överlämnats till regeringen och innebär en minskning på tillsammans 57 milj. kr.

Dessutom föreslår ÖB vissa åtgärder som inte innebär besparing i egentlig mening, men som begränsar utgifterna på fjärde huvudtiteln med ca 57 milj. för samma budgetår. ÖB har funnit att vissa besparingsåtgärder trots därmed förenade olägenheter kan vidtas. De avser utgifterna innebär att vissa anskaffningar av intendenturmateriel etc. vid alla förvaringsrarna utsträckes över längre tid än som tidigare planerats samt att reparations- och underhållsarbeten i viss omfattning förläggs senare.

Beträffande armén kan kostnadsbesparingen genom att repetitionsövningsorganisationen för 1954/55 minskas något tiotusental man och att planlagd reduktion av antalet övningsdagar inskränkes.

För marinens del kan en mindre förslag utan tillkning. Hr Sköld opposition är ogrundad mycket snäl- tare än hr Bergvall, och det är lalande nog att han ända inte tål den.

Det blir tillfälle att återkomma till jämförelsen under nästa års valrörelse.

Tidskriften Tidens flyhänta uppdelning av pressen i "konsumtionsvaruidningar" — helt enkelt de större tidningarna, som inte låter det politiska stoffet dominera — och "de resera öppet partipolitiska organen, som stöder sig på en mera begränsad, politiskt medveten publik" har rost Västmanlands Läns Tidning (fp). Den andra gruppen skulle till skillnad från den första få "tillfredsställa sin publiks speciella behov av politiskt information och argument":

Med nuvarande uppdelning av marknaden skulle det i stort sett innebära att större delen av den borgerliga pressen skulle "neutraliseras" i sin politiska upplysning, medan den socialdemokratiska till allra största delen skulle fortsätta den "speciella informationen". Som ett praktiskt försök enligt Tidenredaktörens anvisningar kunde han väl börja med en hemställan till sina partivänner Yngve Möller i Arbetarbladet och Paul Börck i Norrländska Socialdemokraten — båda organen av den storlek att de även går som "konsumtionsvaror" för generna hopen — om inte de två skulle vilja "neutralisera" sin politiska upplysning. De vore säkert mycket intresserade och tacksamma för ett sådant råd. Eller hur?

Riksdagssammanträden

Onsdagen den 28 Oktober 1953

Första Kammaren kl. 2 e. m.
Andra Kammaren kl. 2 e. m.
Konst.-utsk. kl. 10 fm. Obs!
Statsutsk. 4:e avd. kl. 10 fm.
Ln Lagutsk. kl. 10 fm. Obs!

Svar i riksdagen om tryckfriheten

Justitieministern besvarar kl. 14 på onsdagen i första kammaren hr Andersson i Örnsköldsvik (fp) enkla fråga om nyhetsbyråerna och tryckfriheten och i andra kammaren hr Ericsonicrs (h) interpellation om TT och anonymitetsskydd.

I andra kammaren svarar också kommunikationsministern på de enkla frågorna av hr Cassel (h) om transport av avlidna på SJ och av hr Dickson (h) om utvecklingen i år av trafiken över Öresund och problemet om direktförbindelse mellan Danmark och Sverige.

Statstjänstemän uppvaktar om pensionerna

Styrelsen för Pensionerade statstjänstemäns riksförbund med hovrättsrådet V. Petrén och kommendörkapten C. B. Eriksson som talesmän uppvaktade på tisdagen statsutskottets femte avdelning om höjning av äldre tjänste- och familjepension till samma belopp som de efter den 1/7 1952 beviljade pensionerna.

I motioner i båda kamrarna av riksdagsmännen Sim. Lodenius, Kyling m. fl. har yrkats att frågan härom snäite bryts ut från 1951 års pensionsutredning och tas upp till omedelbar behandling.

Det blir tillfälle att återkomma till jämförelsen under nästa års valrörelse.

Tidskriften Tidens flyhänta uppdelning av pressen i "konsumtionsvaruidningar" — helt enkelt de större tidningarna, som inte låter det politiska stoffet dominera — och "de resera öppet partipolitiska organen, som stöder sig på en mera begränsad, politiskt medveten publik" har rost Västmanlands Läns Tidning (fp). Den andra gruppen skulle till skillnad från den första få "tillfredsställa sin publiks speciella behov av politiskt information och argument":

Med nuvarande uppdelning av marknaden skulle det i stort sett innebära att större delen av den borgerliga pressen skulle "neutraliseras" i sin politiska upplysning, medan den socialdemokratiska till allra största delen skulle fortsätta den "speciella informationen". Som ett praktiskt försök enligt Tidenredaktörens anvisningar kunde han väl börja med en hemställan till sina partivänner Yngve Möller i Arbetarbladet och Paul Börck i Norrländska Socialdemokraten — båda organen av den storlek att de även går som "konsumtionsvaror" för generna hopen — om inte de två skulle vilja "neutralisera" sin politiska upplysning. De vore säkert mycket intresserade och tacksamma för ett sådant råd. Eller hur?

DAGENS NYHETER

TEGELBACKEN, STOCKHOLM 1
Telefon 22 40 00
För riksanstal: 22 40 20
Telegramadress: Dagnyheter
Postgiro 1816 (för annonser) nummer 1 1817 (för prenumeration)

Chefredaktör: Herbert Tingsten (Träffas säkrast kl. 15.30—(4.30)
Politisk huvudredaktör: Leif Kihlberg
Redaktionschef och ansvarig utgivare: Sten Rudholm

Dagens Nyheters Aktiebolag: Verkst. direktör: Helge Hedborn

PRENUMERATIONSPRISER
för tr. m. 1 augusti 1953
A = Stockholmsupplagan
Stor-Stockholm Övriga tidningsområde landet
Månad ..... kr. 6.00 6.—
Kvartal ..... » 17.— 17.50

ANNONSPRISLISTA
daterad 1/1 1953 tillhandahålles på begäran.

Dagens Nyheters tryckeri, Stockholm 1953.

Sollentuna vill ha bort F 8 från Järvafältet

Svea flygflottilj bör i första hand flyttas från Järvafältet, framhåller Sollentuna kommunalnämnd i ytterande över Järvafältsutredningen. Nämnden hänvisar till bullerstörningarna från reaplanen då de flyger över köpingen, och dessutom är fältet för trångt för skjutningarna. Nämnden pekar på att många fall inträffat då förlupna kulor gått in i det bebyggda området.

Annons

Som ny igen blir kostymen efter en behandling hos Saltsjöbadstvätten. Ring 19 02 80 eller lämna in den i en av våra affärer.

MARTELL
CORDON BLEU
En furstlig cognac

De stora konstnärsromanerna om

★ *Toulouse-Lautrec*
MÅLAREN PÅ MOULIN ROUGE
av Pierre La Mure
"Man läser den under stark spänning — en stark och fascinerande roman."
Erik Axklund i MT
20 :e tusendet
7:e uppl. Illustr., häft. 21:-, inb. 25:-

★ *van Gogh*
HAN SOM ÄLSKADE LIVET
av Irving Stone
"Den fyller det högsta krav man kan ställa på en bok, att göra livet rikare, farligare och betigare för oss."
Gustaf Näsström i ST
28 :e tusendet
8:e uppl. Illustr. med färgplanscher.
Häft. 12:50, inb. 16:—
En bok från NATUR och KULTUR *är en god bok*

Gör själv
PUNSCH
med
SVENSK LÖSEN
det blir billigare
Blanda 1/5 liter Kronbrännvin à kr 8:15 med 1/2 liter Svensk Lösen à kr 6:- och Ni får en hel liter god och simmig punsch för kr 14:15.
AB PIERRE FABRIKER
STOCKHOLM

ROCKWOOL
STOCKHOLMSKONTORET
*
Nytt telefonnummer
630750
Lagret i Albano behåller gamla numret 34 23 81
ROCKWOOL AKTIEBOLAGET
Sibyllegatan 77 - Stockholm Ö

Här kommer en ny Waterman's
... stilsäker ... skrivsäker
Använd alltid Waterman's bläck med HEXA-FLUID
— det ensatdende världspatenterade bläcket, som tack vare den nya tillsatsen Hexa-Fluid rengör pennan medan man skriver och därför förhindrar bläckplumpar. Bläcket finns i 9 klara, vackra färger.
I 70 år har Waterman's varit det stora namnet bland världens ledande fabrikanter av reservoarpennor. Nu kommer här åter en epokgörande nyhet — *Waterman's 70*. Den enda pennan i världen med det nya bläckmatarsystemet HYDROKINETIC*).
Det inbyggda, fjädrande, handslipade guldstiftet, det praktiska bläckfönstret som i god tid visar när pennan behöver fyllas — tack vare den patenterade teleskopfyllningen gör Ni det i en handvändning! — Kvaliten, elegansen . . . Waterman's 70 blir Er vän för livet.
Provskriv Waterman's 70 i Er pennaffär, Ni kommer att hålpna över det mjuka, smidiga anslaget. Prova samtidigt Waterman's *nya tryckpencil* med fineline-stift, den är ett elegant komplement till varje Waterman's reservoarpenna.
*) Waterman's nya bläckmatarsystem
Den världspatenterade Hydrokinetic bläckmatarens synnerr två gånger sin egen vikt. Genom vetenskapligt formade kanaler och lagrarvdelningar matas bläcket fram så perfekt att pennan skrivet genast stiftet sätts mot papperet.
Waterman's
PENNOR • PENCILS • BLÄCK
Generalagent:
IVAR ASP AB, Norrtullsgatan 17, Stockholm

© Tingstensamlingen Publicerad med tillåtelse av Dagens Nyheter AB.